

Världens "mest lyckade" omnationalisering

- ett påstående om Skåneland

Peter Broberg

Världens "mest lyckade" omnationalisering

- ett påstående om Skåneland

Av
Peter Broberg Arkitekt/Tekn.Dr,
Illustrationer: Peter Broberg, Ann Thulin
Formgivning: Ann Thulin
Bearbetad för Internet: Göran Hansson 2009
© Stiftelsen Skånsk Framtid. Mariefholm

I denna essay förs ett resonemang kring uttrycket "lyckad omnationalisering". Begrepp som stat och nation beskrivs och de kriterier som ligger till grund för det nationella tas upp i relation till Skåneland och Sverige. Skåningen definieras som varande svensk medborgare, av skånsk eller skanisk nationalitet och med omfattande danske rötter.

Förord

Då och då hör man påståendet, att omnationaliseringen i Skåneland är något av det mest lyckade som genomförts. Utifrån ett skånskt perspektiv finns det anledning att idag fundera över detta påstående.

Skåneland som en historisk identitet har idag en mycket unik position. Annekterat av Sverige och förnekad av Danmark står det skånska idag utan stöd, utan egen historia och med svagt självförtroende. Framför oss ligger nu möjligheten för ett "Regionernas Europa", där de gamla maktstaterna tvingas att ta hänsyn till den regionala kulturmångfald som finns och där varje kulturregion har goda möjligheter att forma sin egen framtid, tolka sin egen historia och teckna sin egen kulturprofil.

Följande essay är skriven som ett bidrag till att klarlägga Skånelands kulturposition inför en tid, då också vi behöver markera oss i Europas kulturmönster. I Skåne, Halland och Blekinge har vi ett speciellt ansvar, om inte vi önskar att bidra till den allmänna kulturnivelleringen.

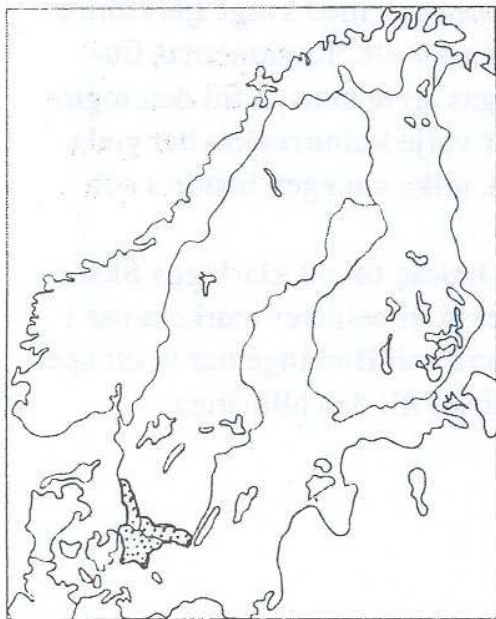
Peter Broberg

Svensk som om-historia

Alla som passerat det svenska skolsystemets folkskola, realskola och gymnasium under detta århundrade har som sin historia fått läsa den svenska historien. Detta gäller också de elever som bor i landskap och provinser som inte alltid hört till Sverige. För de flesta skolor gäller dessutom, att den svenska historien förmedlats som allas vår historia, dvs hela det nuvarande Sveriges bakgrund. Man har i erövrade provinser alltså förmedlat den svenska historien som om den också var dessa provinsernas bakgrund.

Så har med få undantag skett i Skåneland, det territorium som tillsammans med Lappland är minst svenskt av alla. Mycket knapphändigt nämns den svenska erövringen och inkorporeringen av Skåneland i böckerna. Det har i många historieböcker dessutom framställts som om inlemmandet i Sverige skall ses som en naturlig geografisk självklarhet samt att befolkningen utan vidare låtit sig integreras i det svenska samhället. Det låter sig t.o.m. nästan tolkas som om man helt enkelt varit tacksam för att få lov att bli svensk.

Att förmedla en svensk historia "som om" den också är andra folks och territoriers historia, är inte någon bagatell. Det rör sig om ett allvarligt vilseförande av hela folkgrupper och denna mörkläggning orsakar många problem i kultursamhället. Trots mörkläggningen så har många skånelänningar idag kommit till insikt om denna "som om"-historia och detta svenska sätt att glömma de annekterade provinsernas bakgrund.

Helt i linje med denna "glömska", talar man idag om "världens mest lyckade omnationalisering". Detta uttryck är helt förståeligt, som uttryck för det svenska samhällets självgodhet, men utomordentligt märkligt ur principiell synpunkt. Det finns anledning att skärskåda tankegången bakom, liksom även "försvenskningen" som företeelse. Såväl utifrån ett svenskt som skånskt och danskt perspektiv skulle det vara positivt om oklarheterna kring Skåneland och dess identitetsbas kunde redas ut.

Nationalitet och medborgarskap

Tyvär råder idag stor förvirring kring begreppen nationalitet och medborgarskap. Likaså kring nation och stat. Den betydelse dessa begrepp har i denna essay och som överensstämmer med det synsätt som förekommer i flera andra europeiska stater, såväl som i de europeiska minoritetsorganisationerna samt i UNPO är följande:

Man skiljer klart på begreppen "stat" och "nation" och därmed också på "medborgarskap" och "nationalitet". Medborgarskapet knyts till staten och är av individuellt, juridiskt slag. Det är också utbytbar. Det tar normalt bara ett par år, om man flyttar till en annan stat, att få medborgarskap där.

Att man blir medborgare i en annan stat, innebär dock inte, att man kulturellt och identitetsmässigt utan vidare kan ta steget in i dennas olika kultursfärer. Det beror på att nationaliteten är en sak för sig.

Nationaliteten

Nationaliteten är nämligen en faktor som man delar med andra inom ramen för en kulturell, språklig och historisk gemenskap. Denna är oftast territoriellt förankrad och knappast utbytbar. Kollektivt sett kan nationaliteten inte elimineras, eftersom de faktorer som den bygger på är helt eller delvis opåverkbara. Kollektiv omnationalisering är därför inte möjlig.

Nationalitetens anatomi skall i det följande beskrivas speciellt betraktad ur skåneländsk synvinkel. Den mycket unika bakgrund som Skåneland har gör att nationalitetsproblematiken inte bara kan ses som en variant även generell problemställning.

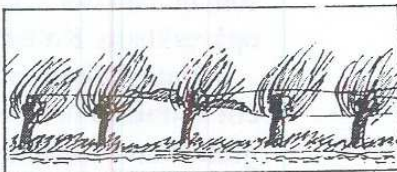
Nationalitetsproblemet har vissa allmänna drag som går igen överallt, och i Skåneland finns sådana generella karakteristika, men därtill kommer också mycket speciella inslag. Inte minst innebär Skånelands relativ höga materiella och samhällsmässigt avancerade nivå, att nationalitetskomplexet blivit ovanligt. Just därför är det också särskilt intressant att studera och analysera.

Identitetsgemenskapen

Det nationella elementet har som ovan nämnts, att göra med gemenskap och identitet. Antropologen Anne Knudsen hävdar, att den känslomässiga investering som görs i denna identitetsgemenskap bygger på tre baselement, nämligen språket, historien och kulturlandskapet. Om man avskaffar språket, förnekar historien och ödelägger kulturlandskapet, då hotar man den basala identiteten eller nationaliteten.

Den svenska statsmakten har efter maktövertagandet, först 1658 så 1720 gjort stora ansträngningar, för att komma åt just dessa identitetsbärande element i Skåneland. Detta har först skett genom den s.k. uniformitetspolitiken och därefter med utnyttjande av den moderna statens likriktning samt med hjälp av den skåneländska befolkningens självrensning.

Den situation som råder nu i slutet av 1900-talet är sådan att, man officiellt hävdar att man lyckats med detta omnationaliseringsförsök. Det finns anledning att tvivla på att så är fallet.

I en analys kan det vara lämpligt, att följa Anne Knudsens identitetsstruktur och se på de tre nationella element som hon nämner. Man kan börja med språkfrågan.

Det skånska språket

I Skåneland har det skånska språket historiskt utvecklats med ett eget ordförråd, språkliga särdrag och en markant egen språkmelodi. Detta historiska språk är inte någon dialektal form av svenska eller danska. Det har däremot en stor ordgemenskap med sjaelländskan/ danskan. Detta skånska språk har som alla andra ändrats över tiden, men en markant skånska talades så sent som för 2 generationer sedan.

På grund av avbruten språkutveckling har något skåneländskt "riksspråk" eller något enhetligt skånskt skriftspråk inte utvecklats. Det skånska språket har därför bringats in i vår tid bl a genom en rad skåne länd ska dialekter och genom vardagens talspråk.

Språklig försvenskning

Ett av uniformitetspolitikens första mål, var språklig försvenskning. En sådan försöktes med hårda medel. Vad detta har lett till, är att Skånelands folk idag "talar svenska på skånska". Man använder i huvudsak svenskt ordförråd, dock i vardagslag kryddat med många specifika skånska uttal, ord och

vändningar samt med bibehållen språkton. Detta sätt att tala skiljer sig fortfarande markant från rikssvenskan (och svenskbaserade dialekter). Frågan är om denna accept av ett svenskt ordförråd är tillräcklig för att man skall anse att skåningarna förlorat sitt språk. Eller om det är så, att man nu har ett svenskt officiellt skriftspråk och ett partiellt svenskt talspråk kompletterat med ett Skånsk/Blekingskt/Halländskt vardagsspråk.

Hur definieras ett språk

Om ett språk är ett språk eller inte är en rent politisk fråga. Mellan norskan och svenskan är skillnaderna i ordförråd inte våldsamt stora. Holländskan är en plattysk dialekt som blivit nationellt språk. Plattyskan ligger mellan tyskan och de nordiska språken och är ett språk som anses självständigt jämfört med tyskan. Österrikarna hävdar sig tala österrikiska, vilket kanske är en tysk dialekt.

Många språk har försvunnit, men vissa är på väg fram igen. Occitanskan i "Sydfrankrike" dog ut på 1500-talet, men är idag under utveckling. Likaså i Cornwall var språket borta, men förmedlas nu i en del av undervisningen. Bretonska, katalanska och friesiska är på tillväxt. Frågan är i dessa fall, om man har ett språk eller ej, när detta en tid varit ur bruk.

Skånskan finns som historiskt språk och idag delvis som ett vardagsspråk och helt klart som ett latent språk. Om det skåneländska folket införde undervisning i det gamla skånska språket och i sitt omfattande specifika ordförråd, så skulle den språkliga särarten stärkas betydligt. Utvecklade man därtill ett skriftspråk kunde man definitivt tala om en nationell skåneländsk språkrenässans.

Det nationella språket i Skåneland är inte mer avlägset än en undervisningsplan och en skriftspråksstrukturering. Det sega folkliga fasthållandet av språkton, uttal, ord och vändningar har gjort, att den språkliga försvenskningens politiken inte lyckats. Ständigt återkommande debatter i pressen visar också på den språkliga indignation som råder mellan svensk- och skånsktalande grupper. Dessa debatter är klara uttryck för att folk i allmänhet upplever språkskilnaden mellan svenskt och skånskt som betydelsefull. Från svensktalandes sida, är det inte ovanligt, att skåningarna beskylls för att "språket är en halssjukdom", och från skånsk sida tycker man, att rikssvenskan och stockholmskan låter "mallig" och överhetsaktig. Helt klart är att skånskan uttalsmässigt har stor släktskap med danskan, plattyskan, holländskan och frisiskan och att detta också bidrar till att skapa ett avstånd till svenskan.

Den som vill gå djupare in i det skånska språkets bakgrund och karaktär kan ta del av docent Helmer Långs analys och Skånska Akademiens "Skånsk-dansk-svenska ordbok".

Den skånska historien

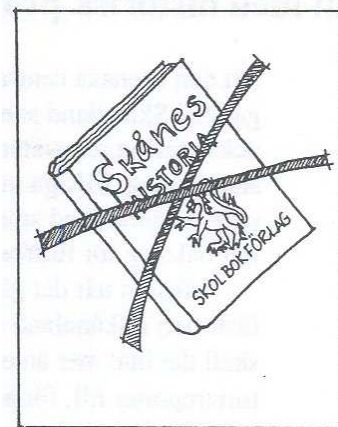
Den andra identitetsfaktorn är historien och den innehåller den samhällsmässiga tillblivelseprocessen. Denna process är något som redan har ägt rum och som är irreversibel. Historien, speciellt den politiska historien beskriver skiftande maktförhållanden och de konflikter som har varit så påtagliga för en del samhällen.

För Skånelands del präglas bakgrunden i särdeles hög grad av politiska konflikter, krig och våld. Under den riksdanska tiden är Skåneland vid olika tidpunkter indraget i inomstatliga maktstrider i samma omfattning som andra områden. Det specifika för Skåneland har uppstått genom de ständiga angreppen som kommit från norr. Mellan 1276 och 1676 attackerades Skåneland 37 gånger från Sverige, dvs i genomsnitt en gång per årtionde. Efter 1658 stramar den svenska ockupationsmakten åt greppet och våldet präglar vardagen under lång tid.

Denna våldsamma bakgrund har lett till en märklig situation.

Mörkläggningen

Eftersom Sverige i många århundraden har varit Skånelands och Danmarks huvudflöde, har det känts nödvändigt för den svenska centralmakten att mörklägga detta konfliktpräglade skeende. Den svenska metoden har varit att ta bort Skånelands historia ur undervisningen och ersätta den med Sveriges. Detta har tills idag lyckats i hög utsträckning bl a genom den manöver som gjort Sveriges historia till Skånelands historia. Att ett sådant utbyte varit möjligt är svårt att förklara. Att historielärarna accepterat, att lära

ut en "falsk" historia är inte desto mindre märkvärdigt. Att det intellektuella och kulturella Skåneland har funnit sig i förfalskningen är rentav uppseendeväckande.

Det är tveksamt om det går, att upprätthålla den falska historiska Sverige bilden framöver. Utanför det officiella historieetablissemang har det bedrivits en dissidentmässig forskning. Den har resulterat i historieböcker som under senare år spridits och starkt påverkat Skånelands befolkning. Skånskt historiskt upplysningsarbete bedrivs också nu och alltflera blir påverkade av detta. Med kunskap om den konfliktfyllda bakgrunden, är det svårt för skånelänningarna, att identifiera sig med huvudfienden genom historien. Därför kan man förvänta en känslomässig folklig reaktion på den växande kunskapen om den egna historien.

Faran med historisk propaganda

Att den svenska centralmakten kunnat driva en historisk propaganda i Skåneland som man gjort är inte bara obegripligt, det är också farligt när stater betar sig så mot minoriteter. Det kan vi konstatera idag. Många människor som nu upptäcker, att de blivit lurade reagerar med stor indignation och detta kan leda till ett allvarligt bakslag för förtroendet för den svenska centralmakten.

Liksom när det gäller språket står historien - dvs den svenska historien i Skåneland - på ett mycket tunt fundament. Förmodligen skall det inte mer än ett antal TV-program med en karismatisk historiereporter till, för att situationen skall ändras radikalt. Men även utan en sådan massmedial pedagogisk insats är det ändå så, att det skåneländska historiemedvetandet f.n. växer för varje år. Långsamt erövrar folket sin historia.

Man kan inte dra den slutsatsen, att den svenska centralmakten lyckats, att ta bort konflikthistorien. Under lång tid har den förmått att mörklägga den och därmed har den åstadkommit ett problem för sig själv. Möjligtvis har centralmakten lyckats invagga sig i en tro dels på, att det är rätt att mörklägga, dels på att mörkläggningen är hållbar. Men båda dessa är missuppfattningar. Den egna skåneländska historien kryper fram efterhand och sökandet efter de egna rötterna - en idag världsomspännande rörelse - driver på.

Kulturella rötter kan inte skäras av

I Skåneland kan man inte nationellt sett behandla historien och kulturen som en enhet. Som ovan beskrivits råder en speciell konflikthistoria som utgör en problematik i sig. När det gäller den mera allmänskulturella delen, så har vi i högre grad dessutom att göra med en kulturhistoria som är synbar i nutiden. I Unesco-Rådets definition kopplas begreppet kultur till människors levnadssätt, värderingar, traditioner och trossatser. Kulturen kan sägas omfatta ett folks gemensamma minne och detta minne består av folkets språk, sånger, symboler, myter, konst, litteratur, arkitektur, produkter, mönster, hjältar och martyrer mm.

Detta kulturella minne är inte heller borttagbart. Det omfattar saker som hänt och som uttrycker sig i tillvaron. Man kan inte uppleva sin omgivning,

utan att på olika sätt märka kulturhistoriens avtryck. Och ju djupare man ser, desto mer finner man. Det finns tusentals uttryck för vad som timat i samspelet mellan folket och territoriet. Bilden av det förgångna lever. Kulturen kan inte suddas ut.

För den svenska centralmakten har det gällt, att skilja mellan kulturyttringar och avtryck som passar in i en "konfliktlös" allmänskultur och sådana som klart markerar det dansk-kopplade. Man har Lex. målat över danska inskriptioner i våra skånska kyrkor och satt dit svenska. Men under det nya finns ändå det gamla. Även om man effektivt skrapat bort det danska, så finns ändå själva avskrapningsprocessen kvar som ett faktum.

Lika problematiskt är det med bakåtsyftande nya kulturuttryck. Varje nytt element som påförs, minner också om det gamla. Sätter man en Karl X Gustav-staty på Stortorget i Malmö, reser sig omedelbart frågan "Varför står han där?" och då dras minnet fram av hans gärningar, vilket innebär, att det som var före honom, det som han eliminerade lyser fram. Det går således inte att ta bort en ursprungskultur eftersom dess själ - minnet - alltid blir kvar.

Svenskt kontra skånskt

Det finns också i stort och smått mängder av olikheter mellan svenskt och skånskt. Man har svenskt 4-faldigt leve och skånskt 3faldigt. Man säger Andersson och Svensson på svenska, men Andersen och Svensen etc i Skåne. Man hissar svenska flaggan och skånska flaggan, man berättar anekdoter där "Stockholmaren" kontra skåningen är ledtema, man talar om halv-danskar och upp-svenskar eller 08:or med visst avståndstagande, man är Europapositiv i Skåneland, men inte i Sverige, de geografiska orienteringarna är olika. osv.

Situationen måste nog tolkas så, att det rör sig om två kultureren officiell svensk medborgarkultur och en folklig skånsk vardagskultur. Någon total kulturell integration har man alltså inte åstadkommit från försvenskningens och uniformitetspolitikernas sida. En stark och tydlig regional identitet finns och är i tillväx. I dikten skåningar skaldar Lex. Ossian Nilsson:

*- "väl gläds jag att heta svensk ibland
men jag yvs över att vara skåning" –*

Denna formulering ger nog en ganska exakt beskrivning av förhållandet.

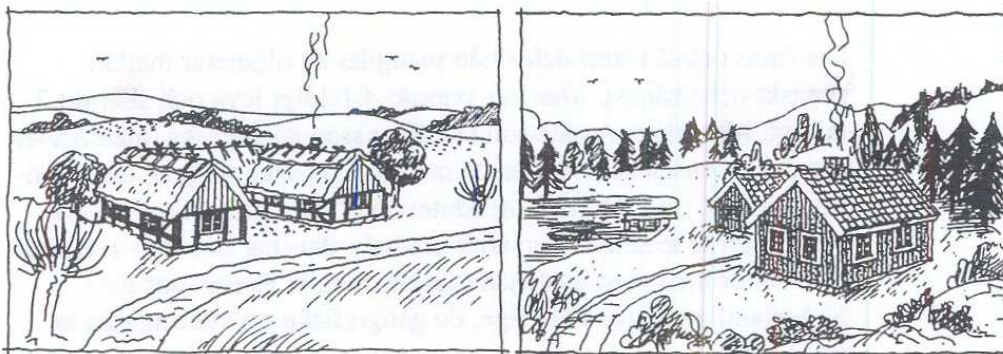
Det skånska kulturlandskapet

Som en tredje identitetsfaktor nämner Anne Knudsen kulturlandskapet. När det gäller denna faktor måste man också för Skånelands del se det ur två aspekter nämligen dess miljö och dess position.

Sett ur natur- och kulturmiljösynpunkter skiljer sig Skåneland från Sverige. Det öppna slättlandskapet präglar stora delar och geografiskt är det specifikt. Klimatologiskt och växtekologiskt, är det som Danmark och Östersjöns, Öresunds och Kattegatts böljor omgärdar det - liksom Danmark.

Landskapskulturen

Den skåneländska landskapskulturen avviker markant från Sveriges. Den historiska byggnadskulturen, gårdarna, byarna, lejena, kyrkorna, korsvirket är, liksom landskapsformerna och kulturmönsterna som i Danmark.

Det skånska landskapet

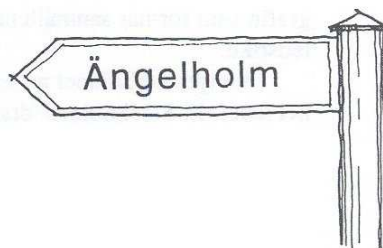
Det svenska landskapet

För skånelänningen som identifierar sig med denna kulturmiljö uppstår en märklig situation m.h.t. det stats-"nationella" lovsjungandet. De danska lovsångerna passar till det skånska, medan de svenska inte gör det. Allt från "du fjällhöga nord", röda stugor med vita knutar, björkarnas sus, granskogens mörka dunkel, forsarnas brus, flottarens sång, säterjäntan och skidan som glider mot hemmet i brukssamhället kan inte förknippas med Skåneland. De är av- lägsna och främmande inslag. Det är inget fel med dem, men de är inte skånkkulturella. Därför lever skåningen med en landskaplig kulturmiljö och en annan kulturell uttrycksbyggnad som inte passar ihop.

Det är uppenbart att någon försvenskning av detta landskapliga element inte har kunnat göras. Däremot har centralmakten på andra sätt sökt att ändra det skånska. Ort- och vägnamn är ett sådant område. I görligaste mån är skånska/danska beteckningar ändrade. På gamla kartor heter det t.ex. ager, som i Lundager, Barkager, nu står det - åkra. Förr hette det -höj, nu står det -hög. Hesselholm, Engelholm och Landskrone har blivit Hässleholm, Ängelholm och Landskrona. Hven är nu Ven.

Konflikten inom namnområdet är klart synlig. Gamla kartor finns och används, där envar kan se de ursprungliga skånska och de danska namnen. Det föreligger alltså minst tre namngrupper, ett eget skåneländskt, ett danskt och ett sentida svenskt. Trycket utifrån genom historien är tydligt, men det egna finns att se för den som ser efter ordentligt.

Ett annat område där central rikriktning skett, är på byggnadsområdet. Detta är allvarligt, eftersom husen uttrycker sig markant i landskapet. Under 1900-talet har statliga normer, låneregler och inriktningar samordnats för hela Sverige. Eftersom Skåneland med sin danska bakgrundsarkitektur avviker mest från det svenska, har denna region drabbats hårdast. Den delen av kulturlandskapet som handlar om samspelet mellan byggnad, kultur och omgivning har attackerats hårt. Också på detta område har "försvenskningen" varit negativ och förstört regional identitet, men totalt har det inte gått att försvenska byggnadsmiljön.

Territoriets placering

Kulturlandskapets placering eller snarare territoriets belägenhet har stor betydelse i allmänhet och för Skåneland i synnerhet. Skånelands geografiska placering, karaktär och utsträckning är grundorsaken bakom den våldsamma historieprocessen. Landet blir en del av det danska riket av naturliga geografiska och transportmässiga skäl. Vattnet binder samman, slättlandet hänger ihop och småländska höglandets skogar skiljer. Under tidigare skeden är det den logiska geografiska formen som formar samhällena och det danska är ett naturligt vattenledsrike.

Sveriges ambitioner att expandera och dess geografiska instängdhet leder till Stockholms "drang nach Süden". För denna strävan ligger Skåneland som en spärr och det tar flera hundra år av våldsamheter innan vägen till Europa öppnats för Sverige. Skåneland blir offret för denna expansiva strävan. Det är också bland annat den geografiska onaturligheten som tvingar Sverige till den brutala ockupationspolitiken. Närheten mellan Skåneland och de danska öarna, de självklara och gamla historiska, kulturella, språkliga och familjersamma banden är så sammanvävda att överföringen av Skåneland till Sverige blivit en svår uppgift. Denna svårighet ledde till extra brutalitet, en "järnridå" i Öresund, folkmord, manipulation och mycket annat.

Tvungen isolering

Hela 1700-talet blev ett sekel av tvungen isolation för Skåneland. Det var först med 1800-talets liberalism som världen åter öppnades för Skåneland. Då sprack "järnridån" i Sundet och Köpenhamn blev kulturmagnet för bl.a. Skånelands författare.

Men denna öppning till det gamla Moderlandet kunde bara ske därför att järnvägarna samtidigt band Skåneland till Sverige. I och med

järnvägsbyggena uppstod nya transportmönster och det blev mera naturligt att Skåneland knöts till Stockholm. Järnvägarna och omnationaliseringstrycket gav tillsammans en svenskorientering som de flesta upplevde som riktig. Med järnvägar, historielöshet och centralisering vågade Sverige öppna kontaktnätet över sundet. Man kände, att Stockholm hade ett fast grepp om Skåneland.

"Stoppa Bron"

Det är detta centralstatens, okunnighetens och järnvägs-knytningens tänkande som idag dominerar. Ändå är det så, att starka krafter i Sverige arbetat för att hindra Öresundsbronns tillblivelse, just därför att man haft en känsla av, att Skåneland därmed "drar iväg" från Stockholm. Den som följt denna kraftmätning för och emot Öresundsbron inser genast att läget i Skånelands-frågan ingalunda är lugnt och att utvecklingen framöver för Skåneland inte är förutsägbar.

I våra dagar ändras situationen mycket radikalt. Nu får storstäderna allt större betydelse och Öresundsbron samt det demografiska mönstret binder ihop på ett helt nytt sätt. Ett sökande efter kulturella och historiska rötter lyfter fram

kulturregionerna, samtidigt som både onaturliga och naturliga statsgränser tappar i betydelse. Den logiska geografin blir åter dirigerande för samverkansmönstren och för Skåne land blir København/Malmö/Lund åter huvudcentret.

I Skåne har man sedan gammalt använt uttrycket "att åka in till København". Man åker alltså inte "över till", vilket innebär att känslan för var centrum ligger är helt klar. København är vår kulturella huvudstad säger många skåningar och de flesta har också tidiga barndomsminnen från besök på Tivoli, Zoo, Strøget, Backen, Parken etc. Samtidigt är det också ett faktum att Stockholm ligger långt bort, nordan om Smålands-skogarna. Denna geografiska verklighet innebär också att för många skåningar är Stockholm en fiktion eller något man upplever på TV. På skärmen ser man miljöer från Mälardalen som man aldrig besökt och hör ett folk tala "ett annat språk". Stockholm är storstaden långt borta, København är hemmetropolen.

Platsens betydelse

Det finns en känsla som växer ur den geografiska placeringen. Man kan säga, att genom denna har platsen en viss makt över människorna. "Platsen" talar om var vi finns, vilka riktningar som är viktigare än andra, vilka avstånd som gäller till omvärldens intressepunkter, vilka grundläggande geografiska samband, alternativt hinder som finns. Vi kan utläsa ur historieprocessen vad som är naturligt eller onaturligt. Vi kan se på våra urbana och trafikala mönster, vad som är rimligast. Det är dessa mönster som ligger till grund för den logiska geografin och som är förutsättning för "platsens makt".

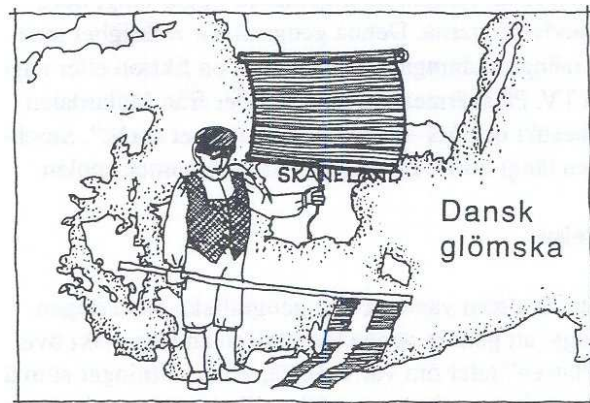
Denna logiska geografi talar för att Skåneland utgör en enhet, att en nära samverkan med Sjaelland är självklar och fördelaktig samt att den stora stadsbildningen runt Sundet också blir en stark resurs, om den utgör en enhet. Det skåneländska territoriets, Terra Scania's form, placering, gränser och samband, ger befolkningen en platskänsla som är regionalt specifik, nära knuten till København och orienterad mot Europa. Faktorer som drar bort från Stockholm får nu betydelse.

Den danska förträngningen

Sökandet efter en modern skåneländsk identitet handlar inte bara om att på ett positivt sätt reda upp relationerna med den svenska centralmakten. En av vägarna framåt måste gå genom Danmark, därför att 800 års historisk och kulturell gemenskap är en viktig plattform för en skåneländsk självförståelse.

Möjligtvis är denna danska förbindelse besvärligare än den svenska. Detta beror på den djupgående danska förträngningen av det gamla "Östdanmark".

Unikt i världen får man beteckna detta danska beteende. Andra kulturfolk har alltid uppvisat en känsla för och stött de kulturområden som under historiens

gång hamnat utanför statsgränsen. Så har t.ex. Sverige på många sätt hjälpt finlands-svenskarna vars villkor utan detta stöd hade varit dåliga.

Det kulturella ansvar som Sverige känt och levt upp till i Finland, har Danmark svikit i Skåneland. Därmed har det uppstått ett historiskt, kulturellt och folkligt vaccum. Att reparera detta hål i den nordiska kulturväven skulle kunna ses som en positiv, nutidig kulturuppgift, om inte det varit så, att man från dansk sida så markant suddat bort Skåneland ur medvetandet. Denna märkliga danska hållning blir då ett problem för den skåneländska identitetsupbyggnaden. Det är dock en sak som måste finna sin lösning och kanske finns det ett hopp att inom ramen för det regionala Europa, även den danska statsnationalismen pressas tillbaka till fördel för ett mera nordiskt synsätt.

Omnationalisering - en myt

Det är utifrån alla dessa identitetslement som frågan om omnationaliseringen skett eller inte skett måste ses. Om den "nationella anatomin består av ovan nämnda delar:

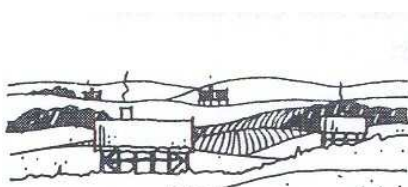
- a) historien
- b) konfliktbakgrunden
- c) språket
- d) kulturlandskapet
- e) territorie-faktom

kan man knappast hävda, att någon grundläggande förändring skett. Man kan inte eliminera en historisk process som ägt rum, språket har man ej rätt på annat än delvis, kulturlandskapet kan påverkas men inte total förändras och territoriets logik kan inte manipuleras. Därför finns den nationella skåneländska basen och detta innebär också, att den skåneländska nationaliteten existerar. Att en omnationalisering verkligen har skett är således tveksamt. Ändå får påståendet om om nationaliseringen stå relativt oemotsagt. Detta beror på, att det råder informationsbrist och på att historiemanipulation bedrivits. Den utbredda myten som uppstått har hjälpt till att fördunkla situationen.

Medborgarskapet

Frågan om medborgarskapet är principiellt enklare att hantera än nationaliteten. Medborgarskapets juridiska och individuella karaktär innebär, att det inte knyts till några kulturella ansvars- eller historiska identitetsfaktorer. Detta gör förhållandet mindre komplext.

Skånelands befolkning är svenska medborgare. Detta blev man 1720, när det skånska generalguvernementet nedlades och den skånska lantdagen definitivt försvunnit. Detta var i och för sig olyckligt, men i dagens läge finns det ingen eller få som ifrågasätter det svenska medborgarskapet. De krav på lösningar av det nationella problemkomplexet som reses har hittills bara skett inom ramen för en accept av ett svenskt medborgarskap.

Spänningar mellan nationalitet och medborgarskap kan (lätt) undgås om Sverige som stat - liksom flera andra europeiska stater - respekterar och accepterar en nationell mångfald inom staten. Detta kräver dock, att den storsvenska dogmen "ett folk, en historia, ett språk, ett land" överges. För att detta skall ske behöver en europeisering av folk- och kulturtankegångarna äga rum i Sverige. Just nu förefaller en sådan verklighetsanpassning avlägsen, men i ett framtida öppet Europa synes den bli nödvändig. Kan Sverige modernisera sitt tänkande på detta område är och blir medborgarskapsfrågan oproblematiserad.

Om medborgarskapsfrågan idag är utan problem, så kan det dock bli annorlunda i framtiden. Om Sverige fasthåller sin folkliga monokultur-föreställning och folken i de historiskt icke-svenska regionländerna intar en självständig nationell hållning samt kräver att denna officiellt accepteras - då uppstår spänningar.

Detta kan tänkas ske. I ESK-avtalets Köbenhavnsdeklaration fastställs, att valet av nationell tillhörighet ligger hos individen själv. Detta har alla Helsingfors-avtalets deltagare garanterat dvs också Sverige. Egentligen är detta en manifestation av en gammal tankegång i Norden. T.ex. diktade redan N.S.F Grundtvig:

*"Til et folk de alle hører
som sig regner selv dertil".*

Om nu i en framtid ett antal individer i Skåneland hävdar och av staten Sverige kräver officiell accept av sin skåneländska nationalitet, då tvingas Sverige antingen att bryta mot ESK's Köbenhavns-deklaration eller acceptera den skåneländska nationaliteten. Detta förutsätter då, att man i Europa allmänt accepterar de nationalitetskriterier som mindretalsorganisationerna anser skall gälla och de kulturella mänskliga rättigheterna.

Väljer Sverige i en sådan situation den första vägen, drar man på sig ett förtryckarproblem, väljer man den andra spricker det monokulturella medborgarskapskonceptet. I båda fallen ställs man inför vanskligheter och därför borde åtskillnaden mellan

medborgarskap och nationalitet göras officiell; så snart som möjligt. Sverige kan därigenom undvika att göra medborgarskapet till ett problem.

En annan intressant utväg ur detta problem är om själva medborgarskapsbasen ändras. Om vi nu alla blir europeiska medborgare eller om de Nordiska länderna inom EU ökar sin integration och vi blir nordiska medborgare, då blir det ännu naturligare att förena en kultur/regionlandsnationalitet med ett delvis kultur-neutralt medborgarskap.

För Skånelands befolkning är det av betydelse, att denna fråga löses på ett sådant sätt, att regionens egen kultur kan stärkas utan att spänningar byggs in i samhället.

Den "mest lyckade"

Hur är det då med påståendet om den mest lyckade omnationaliseringen. Vad menas med begreppet lycka i detta sammanhang? Är det ett processtekniskt eller ett resultatknutet begrepp?

När det gäller själva den svenska ockupationsprocessen, så vet vi idag att den har varit oerhört brutal. En bred skala av våld, propaganda och kontrollmekanismer har utnyttjats, först fysiskt våld, så organisatoriskt övertagande, därefter språklig och kulturell förändring, så administrativ centralisering, historieförfalskning och kulturell dominans. Det intressanta med Skåneland är, att ett så brett register av metoder har behövt utnyttjas.

Metoderna har dessutom varit av ett slag som genomförarna inte efteråt önskat ha synliga och den efterhand utbredda skånska självcensuren har hjälpt till att dölja processen. Fram till våra dagar har detta gått.

Resultatet av förändringen är, att man delvis ödelagt den skånska kulturella särarten. Man har kapat de naturliga och basala banden till det danska samt skapat en relation mellan svenskt och skånskt som är onaturlig och som vilar på en mörklad bakgrund

Skickligt genomförande

Jämfört med hur ockupationsmakter har betett sig på andra ställen, så är det inte möjligt att de svenska maktövertagandet har varit skickligt genomfört. Fram till våra dagar har man också förmått hålla intresset borta från ämnet. Forskarna har inte tagit itu med processen, historikerna har undvikit det, kultureliten och akademikerna har hållit sig undan. Denna förträngning är inte någon merit för varken Sverige eller Skåneland.

Om man ser till resultatet, så är detta i vissa avseenden svårt att tolka. Rent faktiskt kan man säga, att den skånska kulturen, som en levande särart har ödelagts och en pinsamt konstlad situation har uppstått gentemot det danska moderlandet. Det skånska som något självständigt och som en gruppmissigt markant identitet har kuvats. Istället för att Skåneland kunde utgöra en egen profil i den nordiska fågelflocken, så ligger, sett ur skånsk nationell synpunkt, kulturen till viss del i ruiner. När det skånska länd ska folket inte känner till sin historia, när det inte kan sitt eget språk, när det har förträngt sina förfäder och när det bara har ett fragmentariskt förhållande till sin egen territoriella kultur - då måste ett identitetsproblem uppstå.

Ett lyckat resultat?

Frågan måste resas: Är detta lyckat? Är det lyckat att en kulturidentitet förstörs? Eller är det lyckat, att en folkgrupp blivit svenska medborgare istället för danska? Eller består lyckan i att den svenska centralmakten lyckats påtvinga en skånsk-dansk befolkning den svenska historien? Var finns lyckofaktorn?

Svaret på detta kan finnas i den uppfattning som ligger i det storsvenska synsättet på Sverige och svenskarna. Ett synsätt som idealiserar Sverige jämfört med andra samhällen.

I ett nordiskt perspektiv är detta synsätt alltid närvarande. Svenskarna själva är perfekta, finnarna betraktas som något primitiva, norska är "töntiga", danska är falska och gamla arvfäder. Att Norge bröt sig ur unionen 1905 är obegripligt och att Finland inte hör till Sverige är ryssarnas fel. Att Östdanmark dragits in under Sverige anses vara geografiskt naturligt och självklart. För folken utanför Sveriges gränser är detta synsätt motbjudande och ett av de mentala hindren för ett gediget nordiskt samarbete.

Det är nog så, att iden med omnationaliseringslyckan har sin grund i den svenska självpuppskattningen. I enlighet med denna är det en lycka, att bli del av det svenska, oavsett vem det gäller och på vilket sätt detta skett.

Om man vänder på händelserna och tänker sig att den stora svenska armén hade gått till botten på Store Bält 1658 och Danmark då tilltvingat sig Småland och Västergötland.

Befolkningen där hade utsatts för samma omnationaliseringsmetoder som i Skåneland. Smålänningar och västgötar skulle idag inte känna till annat än dansk historia, tala "danska" och "misstro" svenskarna. Skulle man i Sverige acceptera att danskarna beskrev det hela som "världens mest lyckade omnationalisering". Näppeligen. Ordet lyckad bör inte förekomma i samband med den förändring som påtvingats Skåneland. Hur man än ser frågan - ur svensk, dansk eller skånsk synpunkt - så är lyckostämpeln oförsämd och oacceptabel.

Skånelänningen och Nationaliteten

Från dessa principiella värderingar av nationalitetens anatomi och lyckobegreppet kring förändringen i Skåneland, så reser sig frågan vad Skånelands befolkning själv anser om sin nationalitet. Svaret kan vara mycket enkelt - befolkningen anser sig vara svensk. Man möter ofta formuleringen, "jamen, vi är ju svenskar nu" och många skåningar visar också i tal och skrift, i hållningar och deklamationer en klar svenskorientering.

Det kan emellertid vara så, att det är tal om en välfungerande, men ändå ytlig fernissa. Många skåningar kan något pressade höras säga - "men egentligen är vi ju danskar"- eller, "ja, vi har ju hört till både Danmark och Sverige, men vi har alltid varit skåningar". Eller man hör folk säga - "det är något särskilt med danskarna, det verkar som om vi skåningar trivs bättre ihop med dem". Så snart denna typ av utsagor läggs ihop med den svenskorienterade, så blir nationalitetsfrågan i grunden oklar. Ännu mer oklar blir den om man drar in kunskapskriteriet som en väsentlig del i tolkningen och värderingen.

Situationen i Skåneland (liksom i Sverige och Danmark) är sådan att folk i allmänhet har ett mycket simpelt förhållande till nationalitetsbegreppet. Man tror att medborgarskap och nationalitet är samma sak. Är man svensk medborgare då är man enligt detta enkla synsätt också svensk. Detta är egentligen märkligt, eftersom de flesta i Sverige vet, att man i Finland är finländare, när det gäller medborgarskapet men finne, finlandssvensk, ålänning eller same, när det gäller nationaliteten. Likaså vet många, att man i Storbritannien är brittisk av medborgarskap, men skotte, engelsman, walesare mm av nationalitet. Att samma skulle gälla i Sverige har man dock inte insett. Detta beror dels på att föreställningen "ett land, ett folk, en kultur, ett språk, en historia", trummas ut, dels på att en debatt om detta ämne anses ointressant av massmedia och dels på centralstats-konceptets dominans.

Skånelands befolkning lever således med en betydande oklarhet om nationalitets- och medborgarbegreppen. De förhindras i att skaffa sig kunskap av självcensuren. Nationalitetsuppfattningen har därför sin bakgrund i okunnighet och man kan fråga sig vad en upplyst befolkning skulle anse om sin nationalitet.

Man måste därför ta ställning till huruvida människors uppfattning i denna fråga skall anses vara acceptabel, om den vilar på propaganda, okunnighet och förtigande av fakta. Om historien är väsentlig för nationalitetstillhörigheten och historien är borttagen, är det då möjligt att överhuvudtaget ta ställning?

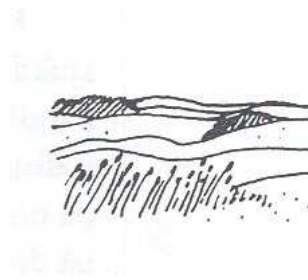
Det kan ju vara så, att människorna i Skåne land har *en* uppfattning om sin nationalitet så länge de hålls okunniga om sin bakgrund, men intar *en annan* hållning om de får kunskap om den rätta bakgrunden. Denna förmodan kan vara riktig och kanske är det just därför som den svenska centralmakten håller så hårdnackat fast vid den svensk-påförda historieundervisningen. Under hela 1900-talet har det från Skåneländsk sida krävts egen regional och dansk historia i skolorna. Hittills har den svenska centralmakten kunnat stoppa en sådan

självklar sak. Och kulturetablissemangen har tigit, trots att det numera hör till de mänskliga kulturella rättigheterna, att varje folkgrupp har rätt till sin historia, sitt språk och sin kultur. Det är dock osannolikt att centralmaktens massiva chauvinism kan upprätthållas i en öppet internationellt orienterat informationssamhälle. Frågan om hur Skånelands befolkning ställer sig till nationaliteten får därför t.v. lämnas obesvarad - den står öppen. Det är dock inte otänkbart att upplysta människor känner lojalitet med sin egen bygd, sina förfäder och sin egen historia. Faktiskt är det så, att det är deras kulturella plikt att vårda och vidareutveckla detta arv.

Om självcensuren

Den mest raffinerade formen för kontroll över människor är just självcensur. I Skåneland har denna kontrollnivå nåtts och detta som en logisk konsekvens av landets historia. Efter den första våldsperioden och den stora utskrivningen av soldater till Karl XII's krig inträffade en svensk stabiliseringsfas under ca 100 år. Då avskärmades Skåneland, speciellt gränsen mot Danmark stängdes, det svenska språket spreds och svensk administration tog ett fast grepp om den nya provinsen. Att göra karriär som affärsman, administratör eller akademiker innebar att acceptera det svenska samhällets villkor. Detta omfattade också den speciella storsvenska historiesynen och negligierandet av den danska bakgrunden.

Under 1800-talets andra hälft öppnades gränserna, förbindelser med Danmark återupptogs, Skandinavismen växte fram och Weibullama upptäckte Skånelands historia. Vid det laget hade dock "det svenska" erövat vardagen så massivt, att ingen vågade ifrågasätta det. Och detta svenska samhällstryck har varit våldsamt och så markant, att det fortfarande verkar.

Kulturoppositionen

Det är säkerligen så, att en oppositionell syn på Sveriges roll i Skåneland alltid funnits, men undanhållits. Det skulle ju vara märkvärdigt om alla i Skåneland utan vidare skulle acceptera den svenska manipulationen. Ingen har forskat i detta ämne - naturligtvis - men det finns en rad exempel på skånska dissidenter under detta århundrade. T.ex. vet vi att David Assarsson i Helsingborg som utgav protestpamfletten "Det skånska problemet" (1923) blev bojkottad av samhället och lektorn i Hässleholm August Zack Collin, som skrev snapphaneepoet "Bålet vid vägen" (1921) vågade inte utge det, så det fick tryckas postumt. Historikern CG Liljenberg som tog upp den dolda historien fick lämna Sverige och Uno Røndahl som rakast av alla har beskrivit de svensk-skånska militära konflikterna har knappt fått sina böcker recenserade, än mindre allmänt erkända.

Hela den grupp av skåningar som fylkades kring "Skånsk Samling" på 40-60-talen - Folke Hellberg, Ernfrid Tjörne, Anders Hedvall m.fl. - blev också utsatt för attacker, hån och förlöjligande. Alltså finns det en hel del exempel på att det svenska samhället inte accepterat att någon intagit en kritisk hållning eller bekänt sig till en skånsk och dansk lojalitet.

Ett annat mycket talande exempelområde kan man kalla ursäktssjukdomen. I mängder av olika sammanhang, där skånska ämnen behandlas, så tillförs formuleringar som innebär tydliga eller övertydliga lojalitetsdeklarationer gentemot Sverige. Detta gäller också på områden där det nästan synes löjligt. Ett mycket tydligt exempel på detta ursäktande, är en introduktionstext till Nils Ludvigs diktsamling "Skåne". Något mera oförargligt än denna diktsamling och en mera respekterad landskapspoet, får man leta efter. Trots detta synes det nödvändigt att skriva:

"Genom boken går en skälvande, osynligt röd tråd: Skåne är ett svenskt landskap, skåningen är svensk, kultursammanhanget med Sverige vår angelägnaste dagsuppgift och livsfråga."

När denna typ av formuleringar är nödvändiga i samband med skånsk landskapspoesi, då står det illa till i det svenska samhället.

Självcensuren är fortfarande idag utbredd såväl bland privatpersoner som på institutioner och i massmedia. Personer som arbetat med skånska kulturpolitiska frågor som berör nationalitetsaspekten kan ge många exempel på detta.

Självcensuren framöver

Det mest intressanta när det gäller denna självcensur är frågan om dess framtida hållbarhet. Vi går nu mot en europeisk samhällssituation och Skåneland får ändrade geopolitiska förhållanden. Affärlivet blir övernationellt, närkontakten med Sjaelland ökar och Örestadsområdet integreras. Den gamla "statsnationalismen" tappar i betydelse och kulturregionerna tar över. Håller den skåneländska självcensuren inför dessa förändringar, måste man fråga sig?

Även historiekunskapen och förståelsen för Skånelands logiska geografi tilltar. Vad kommer det att innebära, att skånelänningen blir historiskt kunnig? Och att han/hon inser det organiska, regionala sammanhanget i Sydsandinavien, samtidigt som hela den europeiska regionstrukturen förstärks.

Svaret på denna frågeställning kan finnas i följande beskrivning av en exempel-person. Denna typ av person kan man finna en hel del av i Skåne idag.

Den medvetne skånelänningen

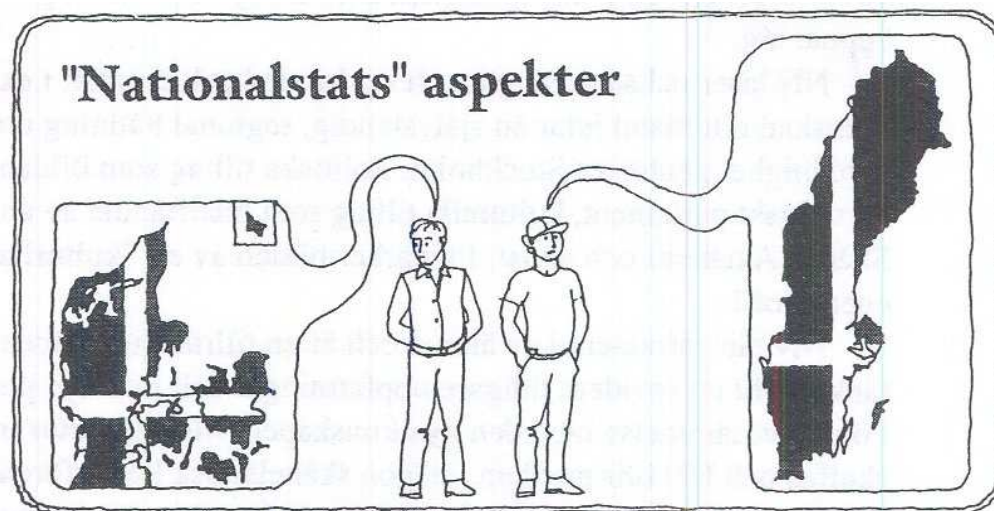
Personen är mellan 30 och 50 år, man eller kvinna (NN). NN är välutbildad och har en kritiskt analyserande hållning till samhället. En del mer eller mindre medvetna förbindelser bakåt till den skånska kulturen finns, t.ex. via ett släktforskningsintresse, en mormor som talar gammalskånska, intresse för folkmusik eller annat. NN har gått i svensk skola och lärt sig den svenska historien som om denna var Skånelands bakgrund.

NN ser då och då skånskinriktade insändare i tidningarna och ställer sig något undrande inför dessa. Vid något tillfälle köps en dissidentskrift t.ex. Uno Röndahls "Skåneland utan förskoning". Vid läsning av denna står det klart för NN att han/hon blivit lurad av den svenska skolan. Ett helt nytt historiskt perspektiv öppnar sig.

NN läser också tidningar och ser hur ledarskribenter, Lex. i Sydsvenskan efterhand intar en självständig, regional hållning utan underdånighet gentemot Stockholm. Politiska tilltag som bildandet av ett skånskt parlament, kulturella tilltag som instiftandet av en Skånsk Akademi och annat, förstärker bilden av ett "kulturland med egen profil.

NN blir intresserad av ämnet och är en tillräckligt självständig tänkare till att revidera tidigare uppfattningar och inta nya positioner i överensstämmelse med den nya kunskapen. Mer litteratur införskaffas och NN blir medlem i någon skåneländsk kulturförening, där hela det Skåneländska kulturkomplexet behandlas och diskuteras.

Efter hand ändrar NN sin hållning från att "säga sig var svensk" till att beteckna sig som "svensk medborgare av skånsk nationalitet med danska rötter". Tyngdpunkten i lojalitetsdelen blir kultur-nationellt skåneländsk och regional. Den positiva synen på Danmark som det gamla moderlandet tilltar.

NN blir regionalist och oftast nordist med positiv europeisk inriktning. Efterhand känns det viktigt med den skåneländska identiteten och NN börjar verka för att utbreda kunskap bland skånelänningar och andra. NN stöter då på många som präglas av den försvenskningens bild som det svenska samhället "predikar". En del av dessa är kulturellt likgiltiga, en del förmår inte att kritiskt pröva sina hållningar, medan andra rör sig i samma riktning som NN själv. Centralstats-tänkandets förespråkare och den allmänna okunnigheten kring

Skånelandsfrågan gör NN alltmera indignerad. Aktiviteten för en skåneländsk kulturrenässans ökar.

Det kan inte råda någon tvekan om, att antalet medvetna skånelänningar av detta slag kommer att öka framöver. Troligen kommer detta att ske i tilltagande hastighet, eftersom det nu finns ett antal organisationer, föreningar och akademier som verkar för den skåneländska identiteten.

En grundläggande förutsättning för att antalet medvetna skall växa, är att ett skåneländskt koncept görs synligt och uppfattbart. Detta skall ge en samlad bild av bakgrunden, den aktuella situationen och framtidsmöjligheterna, dvs den egna historien, nusituationen som provins under Stockholm samt möjligheterna i ett regionernas Europa och i ett integrerat Öresundssamarbete. Detta koncept skall dessutom stå på humanistisk grund, vara demokratiskt, acceptera andra minoriteter och ha en progressiv profil i riktning fram mot ett mångfaldigt samhälle.

Med ett sådant koncept kan kunskap utbredas. Sker detta ökar det regionala självmedvetandet inom alla områden, kulturens, ekonomins, politikens etc. Så är fallet idag, men med bättre förutsättningar kommer utvecklingen att ta fart.

Denna identitetsförstärkning som nu sker i Skåneland är samtidig med Europas regionalisering, Öresundsbronns tillkomst, den öppna europamarknadens, och EU's etablering samt de mänskliga, kulturella rättigheternas ökande betydelse.

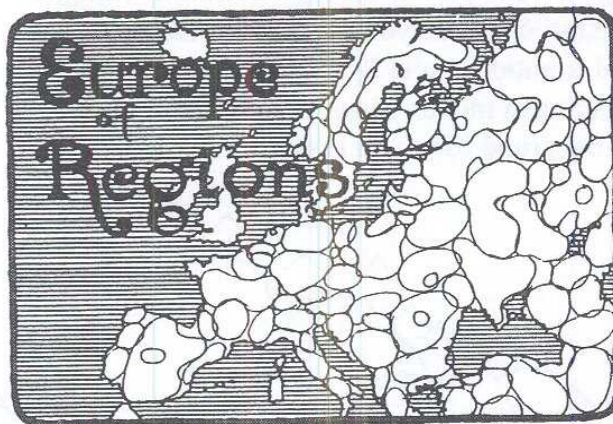
Allt detta kan innebära en spännande framtid för Skåneland och det bör definitivt betyda slutet för myten om "den lyckade omnationaliseringen" .

Kulturperspektivet och den globala humanismen

Kunskap av ett slag som är regionalt självmedvetet kommer inte att utbredas av institutioner eller organisationer som kontrolleras från Stockholm. Detta gäller särskilt på mediaområdet och inom undervisningssektorn. Kanske skall man bedöma detta som positivt.

En skåneländsk kulturrenässans skall helst ske nerifrån. Folk skall genom egna initiativ, frivilligt engagemang, gräsrotsrörelser och regionala organisationer bygga sin egen framtid. Framför Skånelands befolkning ligger ett stort återerövringsprojekt, ungefär av samma typ som den Grundtvigska kulturrörelsen i Danmark. På nordisk bas skall det egna återuppväckas. En skåneländsk kulturrenässans kan ge Norden ännu en folklig kulturidentitet tillbaka, den kan skapa broar mellan svenskt och danskt, den kan ge positiva mentala effekter runt Öresund, den kan ge Skånelands folk dess självrespekt åter och den kan befria Sverige och Danmark från dåligt historiskt samvete.

Alltså. En dag i framtiden, när löjets skimmer vilar över den storsvenska lyckolögnen om omnationaliseringen av Skåneland och när Danmarks svek

med att "glömma" sin historiska östra del rättats till - då kommer vi kanske att tala om en lycklig kulturrenässans i Skåneland. I denna positiva bedömning ligger då också, att Sverige slipper gå in i framtiden med ett skånskt skelett i garderoben. Man slipper vara den stat som genom brutalitet, historieförfalskning och kultur-dominalism för gott ödelade en av Nordens rikaste kulturregioner. Och Danmark slipper, att vara den stat som "glömde" den historiska och kulturella existensen av en tredjedel av sin befolkning - ett nationalitetsbrott utan motstycke i Europa.

En sådan skåneländsk återuppståndelse vore långt ifrån utan betydelse i ett större perspektiv. Förtryck, negligering eller nivellering av regionala kulturer föregår över hela jorden. Detta innebär, att den globala kulturmångfalden förstörs och vår tillvaro blir fattigare. Om man i Skåneland kan visa, att en regional kultur kan räddas - även om den inkapslats i ett materiellt högtstående och själv censurerande samhälle - och om detta kan ske på ett fredligt och demokratiskt sätt, så skulle det kunna tjäna som modell och förebild för andra.

Frågorna kring regionbildningar, mänskliga, kulturella rättigheter och fördjupad demokrati ökar i betydelse. Detta är Skånelands stora chans. En regional framtid för alla Sveriges regioner innebär också en styrka. I utvecklingen mot en sådan regionalisering, har Skåneland en historisk bakgrund för att gå i täten.

Vidare läsning

- Skåneland utan förskoning: Uno Røndahl
- Skåne - vårt glemte land: Kjeld B Nilsson
- EU och regionerna: Göran Hansson
- 333-års boken: Stiftelsen Skånsk Framtid
- Utsikter & Insikter från Skåneland: Peter Broberg
- Skånes historia: Gösta Johannesson
- Snapphaneboken: Karl Arne Blom
- Försvunna städer i Skåneland: Karl Arne Blom
- Danmark i Skåne: Palle Lauring
- Skåneland och Regionernas Europa, SSF

Stiftelsen Skånsk Framtid, Mariefholm

Box 93, 24030 Mariefholm

email: contact@scania.org

Besök SSF på Internet: www.scania.org !